

STORTINGET

Representantforslag 245 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Une Bastholm og Rasmus Hansson

Dokument 8:245 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Une Bastholm og Rasmus Hansson om hvordan man skal få fart på den grønne omstillingen i Norge

Til Stortinget

Bakgrunn

FNs klimapanel (IPCC) la 20. mars 2023 frem en synteserapport som viser at man har dårlig tid om en skal kutte utslippene nok til å unngå en klimakatastrofe. Om under 10 år kan man allerede ha passert 1,5 graders oppvarming, og fortsetter man som i dag, styrer en mot rundt 3 graders oppvarming. For å ha en sjanse til å nå 1,5-gradersmålet må man halvere utslippene i løpet av de syv neste årene, og utslippstoppen må være nådd i løpet av 2 år. Det haster mer enn noen gang.

Omstillingen vil øke etterspørselen etter fornybar energi i en langt større fart enn man har sett tidligere. På samme tid skal verden oppfylle den nye naturavtalen. For å lykkes med både klima- og naturmål må Norge og verden inn i en sirkulærøkonomi der alle materialer og ressurser må ha en mye lengre levetid enn i dag, produksjon og forbruk må bli svært ressurseffektive, og alle ressurser må gå i kretsløp. En rask omstilling til et nullutslippssamfunn og en sirkulærøkonomi skaper et enormt behov for innovasjon, teknologiutvikling og skalering som bidrar til god sameksistens mellom industri, natur og mennesker.

USA lanserte i 2022 sin pakke for å raskere legge om egen økonomi i en mer bærekraftig retning med økte in-

vesteringer i ren energi og nullutslippsløsninger. Pakken er kalt «Inflation Reduction Act» (IRA). Det ble bevilget 369 mrd. dollar for å støtte ren energiproduksjon og grønne investeringer. EUs svar på USAs pakke har vært å lette på kravene knyttet til statsstøtte. Det skal bli lettere å gi statsstøtte til grønn industri og fornybar energiutbygging.

Verdensøkonomien er på vei inn i en ny tid for økonomisk globalisering, der man får en mindre uniform global økonomi og framvekst av regionaliserte markeder. For Norge vil EU og Europa være det viktigste markedet å delta i. Både USAs IRA og EUs nye pakker for statsstøtte innebærer en proteksjonisme man i vestlige land ikke har sett på mange år. I en optimal verden ville en global CO₂-avgift og andre globale avtaler vært den mest effektive måten å få ned utslippene på. Det har vært jobbet for å få på plass en slik avgift i mange år uten å lykkes, og man har ikke lenger tid til å vente på ideelle løsninger. For å lykkes med globalt klima- og natursamarbeid er man derfor avhengig av at alle land, også Norge, må bruke best mulig virkemiddel for grønn industriutvikling.

En av de største utfordringene for Norges omstilling er å tiltrekke seg nok kapital, spesielt gjelder det de mest umodne og foreløpig minst lønnsomme teknologiene. Utfordringen kan forsterkes når USA og EUs støtteordninger kan gjøre andre markeder mer attraktive for private investorer. Når store land som USA blir med på det som kan kalles «subsidiekappløp», kan det gi enorme ringvirkninger for norske investeringer, noe en allerede har sett eksempler på. Norge har store fortrinn som det er mulig å utnytte og forsterke. Det gjelder kompetanse innen for eksempel energi, digitalisering og automatisering, naturforvaltning og maritime fag. I tillegg har Norge høy grad av tillit i samfunnet og et sterkt demokrati

som ruster landet for en trygg omstilling gjennom aktiv næringspolitikk.

Norge har i dag en rekke forskjellige støtteordninger for norsk næringsliv. Enova, Innovasjon Norge og Nysnø er eksempler på statens virkemiddelapparat for tilskudd til norsk næringsliv for omstilling til en mer bærekraftig økonomi. Men skal man greie å halvere utslippene på 7 år, trengs langt større mengder kapital og flere metoder for risikoavlastning. Store investeringer må til for å skaffe til veie nok fornybar energi og et kraftnett for å transportere denne. Det er også et stort investeringsbehov knyttet til de store punktutslippene Norge har. Det må investeres i lagringsområder for CO₂ i Nordsjøen, og det må investeres i ny teknologi for å fange utslipp og endre produksjonsprosesser for å redusere og fjerne utslipp. Samtidig skal hele transportsektoren over på utslippsfritt drivstoff. I personbilparken har man kommet langt når det gjelder å kutte utslipp, men det kreves fremdeles teknologisk utvikling og investeringer for å sikre omlegging av de større kjøretøyene, maritim sektor og flytransport.

Statlig heleide bedrifter er ikke en sentral løsning på de store utfordringene og den store omstillingen en står overfor. Privat kapital og eierskap skal og vil spille en viktig rolle. Samtidig kan en utstrakt bruk av direkte subsidier kunne ha negative effekter. Ved direkte subsidier vil fellesskapet ikke ta del av eventuell oppside dersom subsidiene faktisk bidrar til lønnsomhet og skalering for bedriften. Eierne av disse bedriftene vil hente ut fortjeneste oppnådd ved hjelp av subsidier fra norske skattebetalere. Oljeskattepakken har vært et godt eksempel på dette.

Hovedutfordringen for oppbygging av ny grønn industri i Norge er oljesektorens dominerende plass i norsk økonomi. Kompetanse, kapital, fornybar energi og også subsidier trekkes til denne næringen og struper grønn, ny satsing. Det er imidlertid mulig å lære av statlig virkemiddelbruk i forhold til oljenæringen.

Forslagsstillerne foreslår derfor en ordning hvor staten går inn og tar eierandeler i bedrifter, uten at selskapet er heleid av staten, etter modell av Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). Dette vil ha flere positive effekter. For det første vil statens kapital og eierandel fungere som risikoavlastning, siden staten ofte kan påta seg en større risiko for umodne teknologier og forretningsmodeller enn det privat kapital kan. Samtidig vil deler av avkastningen fra de selskapene som lykkes, også tilfalle fellesskapet. På denne måten blir det verken en rent skattefinansiert subsidieordning, eller et rent offentlig eierskap, men et samarbeid mellom det offentlige og private der hver part bidrar på sin måte for å bremse klimaendringene.

Dette er en ordning Norge har lang erfaring med i dag. SDØE er den norske stats direkte eierandeler i olje- og gassvirksomheten på norsk sokkel. Staten eier gjennom SDØE ca. en tredjedel av olje- og gassreservene på

norsk sokkel. I tillegg har SDØE eierandeler i plattformer, rørledninger og anlegg på land. Petoro forvalter disse eierandelene på statens vegne.

Petoro og SDØE går inn som medeier og tar sin andel av investeringskostnadene knyttet til nye felt. Det fører til at de bidrar som risikoavlastere for private investorer i olje- og gassindustrien og stimulerer dermed til økte investeringer. I perioder med større usikkerhet knyttet til investeringer gir det en sterk risikoavlastning for andre investorer og bidrar til å sikre tilgang til kapital når investerings- og kapitalbehovene er store. Samtidig vil de fremtidige relative andelene av inntektene fra de gjennomførte investeringene tilfalle SDØE. Dette har vært positivt for den norske stats avkastning av de enorme olje- og gassressursene på norsk sokkel.

I dag er SDØE og Petoro inne på eiersiden i prosjektet Trollvind gjennom sine eierandeler i Oseberg og Troll. Trollvind ble vurdert etablert med deltakelse fra SDØE og Petoro. Prosjektet har blitt lagt på is og er et godt eksempel på at dagens virkemiddelapparat for omstilling har store mangler. Det er ingen god grunn til at havvindprosjekter får tilgang på statlig investeringskapital bare fordi det eies av et oljeselskap. Andre havvind-selskap får i dag ikke tilgang til den samme risikoavlastningen, dersom det er andre investorer enn oljenæringen som står bak.

Forslagsstillerne ønsker utredet hvordan en slik statlig investeringsmekanisme kan gjøres tilgjengelig for å sikre nok kapitaltilgang og som risikoavlastere i grønne bærekraftige prosjekter etter modell av dagens SDØE/Petoro. Ordningen må gi risikoavlastning for selskapene og sørge for forutsigbarhet til bedrifter som er etablert i Norge eller vurderer å investere i Norge.

Investeringsmekanismen kan være en form for rettighetsbasert ordning hvor bedrifter innen nærmere definerte industrier og bransjer gis rett til statlige investeringer. Alternativt, eller i tillegg, kan det også vurderes om staten kan kreve å gå inn i enkeltprosjekter, slik SDØE gjør i olje- og gassektoren i dag. Det kan være i prosjekter som krever statlig tillatelse, som f.eks. konsesjoner for havvind, landvind eller tildeling av konsesjon for fiskeoppdrett, og bør spesielt vurderes i tilknytning til prosjekter som har behov for statlige subsidier.

Prosjekter som skal være aktuelle for å motta investeringskapital, forutsettes å være industri- og næringsvirksomhet som bidrar til omstilling av det norske samfunnet i en grønnere retning, gjennom utslippskutt, bevaring av natur og mer sirkularitet. Kriteriene bør være så objektive og langsiktige som mulig for å sikre forutsigbarhet. Kriteriene kan for eksempel ta utgangspunkt i EUs taksonomi. Ordningen bør være tilgjengelig for prosjekter med høy risiko. Ordningen bør kunne utformes slik at den kan erstatte deler av virkemiddelapparatet for skalering av og økte investeringer i miljøteknologi.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om innføring av en statlig investeringsmekanisme for grønne prosjekter, Statens direkte grønne eierskap (SDGE), etter modell av SDØE og Petoro.
2. Stortinget ber regjeringen utrede forslag om innføring av en statlig investeringsmekanisme, Statens direkte grønne eierskap (SDGE), etter modell av SDØE og Petoro.

2. juni 2023

Lan Marie Nguyen Berg

Une Bastholm

Rasmus Hansson

